

Să vorbim despre Europa

Această publicație este posibilă datorită ajutorului generos al poporului american oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin API și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA. Buletin informativ editat de Asociația Presei Independente (API), în cadrul Platformei societății civile „Pentru Europa”, cu suportul proiectului „Parteneriate pentru o Societate Civilă Durabilă în Moldova”, implementat de FHI 360. Difuzarea are loc în parteneriat cu Compania „Air Moldova”.

ARGUMENT

Între fapte și... fapte diverse

Sorina Ștefărcă

ÎN ACEASTĂ SĂPTĂMÂNĂ, chiar de la o luni, la Chișinău s-a întâmplat un caz deopotrivă absurd și trist. O femeie care, după cum au relatat martorii, cam exagerase cu alcoolul, a urcat pe monumentul dedicat victimelor deportărilor regimului comunist, din Scaurul Gării, și a amenințat că se aruncă în gol de acolo, dacă Republica Moldova nu renunță la calea integrării europene în favoarea aderării la Uniunea Vamală. „Jos Europa, jos Europa!”, țipa femeia, în timp ce polițiștii se chinuiau să o dea jos de pe monument... Nu mă întreb ce trebuia să se întâmple în creierul unei femei de 30 de ani, ca să recurgă la asemenea gesturi disperate. Mă întreb doar de ce nu au venit să o salveze cei care i-au băgat în cap ideea că o Moldova europeană e mai rea decât o Moldova eurasiatică? Ori trebuie să presupunem că ei chiar și-au dorit un deznodământ mai tragic, astfel încât să aibă, în demersul lor propagandistic, o victimă „vie”? Dar nu a fost să fie. „Sinuciderea publică” nu a depășit dimensiunile unui fapt fie și disperat, dar... divers.

TOT LUNI, LA CÂȚIVA KILOMETRI DE CHIȘINĂU, se întâmplă un fapt care, unora, ar putea să le pară din aceeași categorie „diversă” – președintele Partidului Popular European, Joseph Daul, a vizitat Complexul zootehnic „Porco Bello” din Cimișeni, Criuleni. Pentru că, a insistat el, „capitala e ceva aparte, aș vrea să vorbesc pe viu cu oamenii care muncesc în satele din Moldova”. Ceea ce a descoperit el la Cimișeni ne-a surprins și pe noi, cei care nu prea avem timp să ieșim din perimetrul „centrului” – o întreprindere modernă, la care se respectă normele europene și pe care politicianul european nu a prețuit să o laude. „Când spun asta, știu ce spun, mai ales că și eu sunt responsabil de un abator și de o fermă într-un sat din regiunea Strășbourgului. I-am transmis tânărului investitor să continue în același ritm”, a declarat Daul, menționând că cele aproape 100 de hectare, pe care le deține în Franța, le lucrează împreună cu soția, feciorul și ginelele său...

VEȚI SPUNE CĂ SUNT DOUĂ DESTINE DIFERITE și veți avea dreptate. Dar nu mi-am pus scopul să compar destinele, ci să arăt că faptele și faptele diverse, chiar dacă au același motiv „european”, lasă urme cu totul diferite în destinul unei țări. Și vreau să cred că cei care își vor spune cuvântul în viitorul nostru sunt oamenii care muncesc, de la Cimișeni...

...Iar a doua zi, la 28 octombrie, s-au făcut șase luni de când Republica Moldova se bucură de regimul fără de vize cu Uniunea Europeană. În această perioadă, frontiera țării noastre, în direcția Europa, a fost traversată de 297.178 de cetățeni moldoveni, deținători de pașapoarte biometrice. Din drum au fost întoarse doar 164 de persoane: 120 nu au îndeplinit condițiile de intrare în țările comunitare, 44 au avut interdicție pentru încălcările anterioare ale legislației europene. Sunt și acestea cifre și... fapte.

Drumul care ne apropie de o viață normală

La mijlocul toamnei curente, aproximativ 300 de mii de oameni din regiunea de Nord a țării noastre au mai făcut un pas spre standardele de viață din Europa...

„Chiar nu am crezut că este posibil ca acest drum să fie reparat. Nu am crezut pentru că la noi de multe ori se vorbește, dar nu se face. Acum, mă conving cu ochii mei – e bun drumul! Așa drum nu am mai văzut nicăieri. Dacă se va face așa în toată țara și dacă vor apărea locuri de muncă, nu va mai pleca nimeni peste hotare”, le vorbea însuflețită jurnaliștilor Emilia Trofăilă din Visoca, Soroca. Faptul că femeia a devenit vedeta zilei de 16 octombrie – când traseul

Sărăteni-Soroca, reabilitat în cadrul Programului Compact al Guvernului SUA, a fost dat în exploatare – nu este întâmplător. Acum un an, tot ea i-a reproșat Prim-ministrului Iurie Leancă, venit să inspecteze lucrările la drum, că nu crede în astfel de proiecte și... promisiuni. Dar iată că s-a înșelat.

Victoria Vlad

Din toamna curentă, cei 49 de elevi din satul Codrul Nou, care își fac studiile la Gimnaziul din Țântăreni, Telenești, se deplasează la școală în siguranță. În cadrul proiectului de reabilitare a drumului Sărăteni-Soroca, a fost construit un trotuar de 1800 de metri care leagă cele două localități. Până acum ei mergeau pe acostament.

Traseul Sărăteni-Soroca – 93 de kilometri care trec prin 14 sate din raioanele Telenești, Florești și Soroca – este astăzi motiv de mândrie pentru întreaga zonă. Drumul care, până în 2011, era considerat un adevărat blestem pentru șoferii și călătorii nevoiți să circule pe acolo, fiind mai mult gropi și noroi, astăzi e unul cum nu mai întâlnești în Moldova – cu trotuare, sensuri giratorii, marcaje rutiere, canale de colectare a apelor pluviale, iluminare stradală și stații amenajate.

continuare în pag. 2

Intersecția denivelată Sărăteni - prima în țară, din ultimele două decenii

Premierul Iurie Leancă și Ambasadorul William H. Moser, în fruntea coloanei de bicicliști care testează traseul reabilitat

▶ urmare din pag. 1

Specialiștii estimează că, odată cu reabilitarea acestui traseu, va crește numărul de călători, dar și de afaceri în zonă, respectiv se va majora numărul locurilor de muncă, se vor reduce costurile de operare ale vehiculelor și va spori valoarea mărfurilor transportate. Astfel, mai multe companii din regiunea de Nord a Moldovei au raportat deja reducerea costurilor de întreținere a mijloacelor de transport, datorită drumului bun, iar agricultorii afirmă că acest traseu reabilitat le asigură o calitate mai bună a produselor agricole transportate pe piețele de desfacere.

„Sper să reziste 100 de ani!..”

Valentina Badrajan, directorul executiv al Fondului Provocările Mileniului Moldova, le-a mulțumit companiilor de construcție și partenerilor de realizare a proiectului de reabilitare a drumului pentru felul în care au muncit: „Suntem mândri că am reușit să reabilităm un traseu strategic pentru Moldova, care oferă oportunități economice și sociale pentru mai bine de 300 mii de oameni”.

Drumul care ne apropie de o viață normală

Ambasadorul SUA la Chișinău, William H. Moser, a menționat la rândul său că este fericit că a putut să le demonstreze tuturor că și în Republica Moldova pot fi construite drumuri de calitate. „Sper ca această arteră să aibă o durabilitate de 50 sau poate 100 de ani”, a spus oficialul, care a menționat și componentele sociale ale traseului reconstruit, de care s-a ținut cont pe parcursul derulării lucrărilor.

Astfel, adițional traseului reabilitat, Programul Compact a reconstruit circa zece kilometri de drumuri locale, care a făcut mai ușor accesul la școli, primării, centre medicale pentru locuitorii din 20 de comunități din aria drumului. La reabilitarea infrastructurii rutiere – trotuare, drumuri spre școală, piață și alte obiective de menire socială – s-a ținut cont de doleanțele localnicilor, iar locuitorii celor 14 sate au participat la instru-

iri în domeniul securității la trafic.

La Prodănești, Telenești, bunăoară, au fost făcute trotuare, dar și un drum de importanță socială, care unește traseul cu piața din localitate. Astfel, aici, ca și în alte sate adiacente drumului, a sporit și securitatea la trafic. „Este foarte bine că au fost construite trotuare și nu ne mai punem viața în pericol, mergând pe marginea drumului”, spune Serghei Nagherneac, primarul de la Prodănești.

„Suntem recunoscători poporului american...”

„Vreau să-mi exprim gratitudinea față de poporul american, care-și dovedește prietenia față de țara noastră prin ajutorul generos pe care, de peste două decenii, ni-l oferă în diferite domenii. Un drum bun aduce nu doar comoditate oamenilor, ci și posibilitatea de a se deplasa mai rapid și mai ieftin, un stimulent pentru a rămâne în satul de baștină și a porni o afacere, ceea ce înseamnă

și locuri de muncă. Toate aceste acțiuni și tot sprijinul extern de care beneficiază țara noastră au un singur scop – un viitor demn și prosper al Moldovei și al cetățenilor ei”, a declarat în cadrul evenimentului Prim-ministrul Iurie Leancă.

Totodată, remarcând-o în mulțime pe Emilia Trofăilă, Premierul i-a mărturisit că a pomenit-o destul de des în toată această perioadă. „Vedeți că se poate?! Vă asigur că la fel vom transforma toată țara. Aceasta este Moldova de mâine, pe care ne-am propus să o edificăm împreună”, a ținut să o asigure Iurie Leancă.

La câteva zile după darea în exploatare a drumului, Ambasadorul Moser și Premierul Leancă, însoțiți de circa 100 de bicicliști profesioniști și amatori, au testat calitatea traseului reabilitat pe biciclete. Toată lumea a apreciat calitatea traseului și a marcajelor care, apropo, sunt din termoplast, au o rezistență sporită și pot fi utilizate perioade îndelungate, în funcție de intensitatea traficului rutier.

Lucrările de reabilitare a drumului Sărăteni-Soroca au inclus reparația a șapte poduri și construcția altor șapte poduri noi, inclusiv podul de la intersecția denivelată Sărăteni - prima în țară, din ultimele două decenii - și podul cu cale ferată de lângă orașul Ghindești. Au fost construite patru sensuri giratorii, circa 22 de kilometri de trotuare și circa 20 de kilometri de iluminare stradală în localitățile amplasate de-a lungul drumului. Au fost instalate circa 12 kilometri de parapet din metal, 2113 de semne rutiere și peste 9000 de obiecte reflectorizate pentru traseu în porțiunile de drum periculoase etc.

Lucrările de reabilitare a drumului Sărăteni-Soroca au demarat în toamna anului 2012 și au fost efectuate de consorțiul de companii turcești ONUR și SUMMA și compania austriacă STRABAG, selectate în cadrul unui concurs internațional. Bugetul pentru reconstrucția drumului a fost de circa **100 milioane USD.**

Pe durata executării lucrărilor, companiile de construcție și de supraveghere au contractat

1277 de persoane, dintre care **70 la sută** – cetățeni moldoveni.

Investiții europene pentru trasee moldovenești

Peste doi ani, traseele Hânțești-Cimișlia și Chișinău-Ungheni-Sculeni vor avea altă calitate, una europeană. Ca și în cazul arterei Sărăteni-Soroca, pe lângă reabilitarea propriu-zisă a drumurilor, vor fi reconstruite și reparate podurile și podețele, și vor fi amenajate trotuare. Lucrările vor fi realizate din fonduri europene, valoarea totală pentru ambele trasee fiind de 94 de milioane de euro: bani alocați de Banca Europeană de Investiții (BEI), Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), și un grant oferit de Comisia Europeană.

Lilia Zaharia,
Asociața Presei Independente

Indicatoarele rutiere cu inscripția „Drum în lucru” sau „Pericol de accidente”, pe care le vedem imediat după ieșirea din orașul Hânțești, ne atenționează că intrăm pe o porțiune pe care se circulă cu dificultate. Lucrările de reabilitare sunt în toi, drumul fiind împânzit de muncitori care trudesc din greu: unii taie asfaltul degradat, alții măsoară gropile, iar pe unele porțiuni deja se toarnă primul strat de asfalt. „Am început lucrările prin luna august. Acum punem primul strat de asfalt, de aceea, pietrișul este mai mășcat”, ne arată Pavel Garbatii, unul dintre drumari. Colegul său, Sergiu Merloiu, adaugă că, într-o zi, astfel de asfalt se toarnă pe o porțiune de un kilometru. „Acum ne este mai ușor, căci e răcoare și asfaltul se întărește în vreo patru ore, pe căldură însă e mai greu”, spune tânărul care, chiar dacă discută cu noi, nu-l scapă din ochi pe șoferul mașinii care toarnă asfaltul...

Poate vor fi mai puține cruci...

Aceleași indicatoare de avertizare le descoperim la intrarea în satul Bozieni din Hânțești. Aici, chiar lângă școală, un grup de muncitori trudesc la reabilitarea unui pod. „Va fi o minune, dacă muncitorii vor face acest pod. De când m-am măritat, acest pod a fost înnoit doar o dată. Dar mulți ani au trecut de atunci...”, ne spune mătușa Maria Dubceag, în vârstă de 77 de ani... Ea ne asigură că, după renovare, acest pod îi va scăpa pe mulți săteni de pericolul inundațiilor. „Vedeți, aici nici nu mai deslușești că a fost cândva un pod. Acum arată ca o râpă... Dacă, însă, podul se va construi așa cum se cuvine, în timpul ploilor mai mari, apa se va scurge pe sub el și nu va mai îneca beciurile și ogrăzile oamenilor”, mai adaugă bătrâna.

La ieșirea din sat ne întâlnim cu o altă locuitoare, Vera Rusu. De mână cu nepoțica ei de doi ani, femeia mergea pe marginea drumului, ferindu-se de băltoacele rămase după ploaie. „Iaca așa ne

chinuim cu drumul nostru. Văd că s-au apucat de lucru și, odată cu traseul central, fac și trotuarul pe care să meargă oamenii. Acum, când e glod, lumea preferă să treacă pe șoseaua centrală, iar aici se întâmplă multe nenorociri. Vedeți câte cruci sunt pe marginea drumului?!”, ne întreabă săteanca.

„Vrem un drum construit cu adevărat!”

Schimbăm direcția și mergem pe un alt drum a cărui reabilitare a început în acest an – Chișinău-Ungheni-Sculeni. Și aici, s-a pornit de la poduri. Acum, pe podul de după satul Bahmut

din raionul Călărași se circulă foarte greu, fiind accesibilă doar o singură bandă în ambele direcții. Dar șoferii sunt înțelegători și speră că peste doi ani, așa cum s-a promis, vor avea drum nou pe care să circule în siguranță. „Dacă vrem schimbări, trebuie să îndurăm aceste incomodități. Pe aici merg spre capitală oamenii din trei raioane – Ungheni, Călărași și Strășeni –, iar fluxul de transport e

foarte mare, ne spune Gheorghe Gărea din Căbăiești, Călărași. Vreau să fie un drum bun, nu doar cârpit, cum se făcea până nu demult. Să fie construit cu adevărat!”

Traseul Chișinău-Ungheni-Sculeni are o lungime de 92 km. Două segmente, cu o lungime totală de 40 km, vor fi reabilitate de Compania azeră „Azercom”, care va repara podețele, va amenaja trotuarele și căile de acces în curțile din localitățile Vatra și Strășeni. Alți 52 km vor fi reconstruiți de Compania cehă „OHL”, care va repara zece poduri, va construi un pasaj denivelat peste calea ferată și sisteme de colectare și evacuare a apelor, și un drum de ocolire de 8 km a orașului Ungheni.

Potrivit panourilor amplasate pe ambele direcții ale traseului Chișinău-Ungheni-Sculeni, drumul urmează să devină „bun și modern” până în anul 2016. Același termen de execuție a lucrărilor este fixat și pentru drumul Hânțești-Cimișlia.

Vera Rusu, locuitoare a satului Bozieni, Hânțești, speră că după renovarea traseului Hânțești-Cimișlia nu se vor mai acumula băltoace pe marginea drumului. Foto: Lilia Zaharia

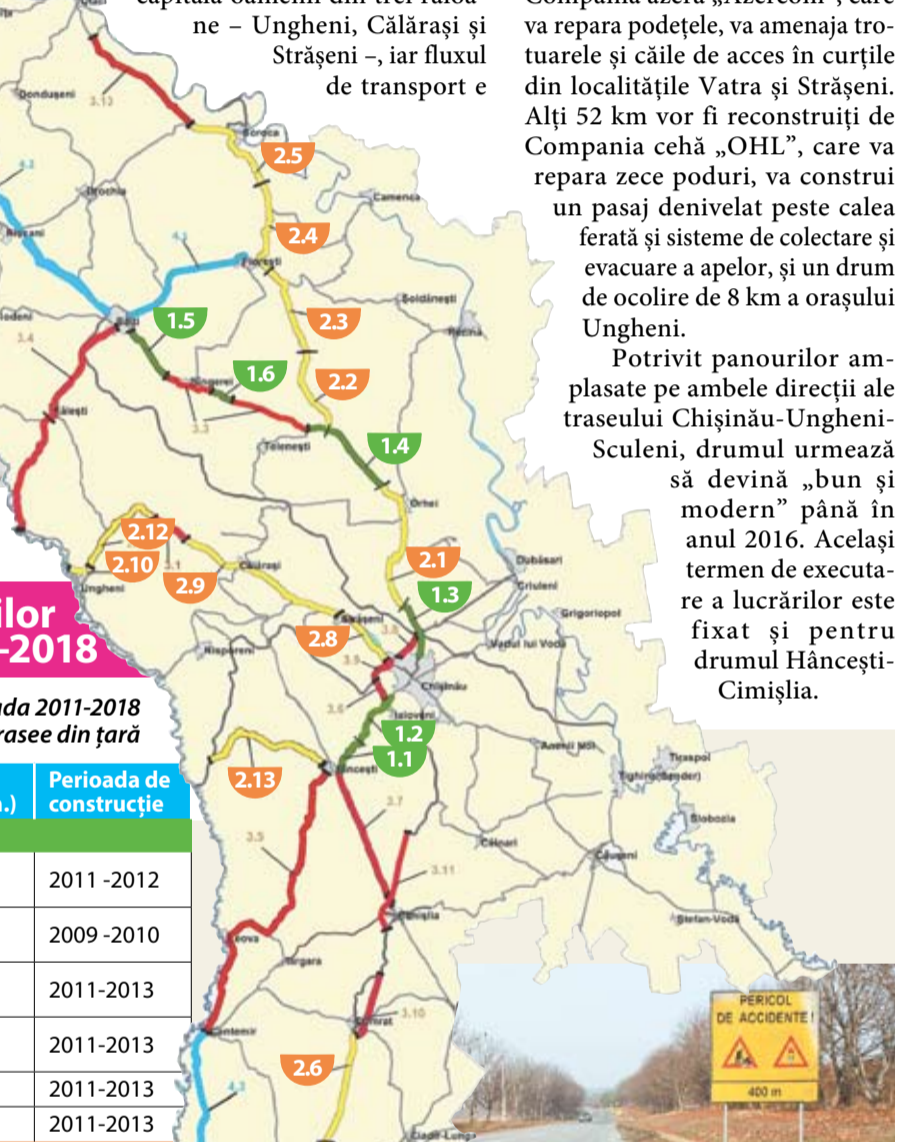
Program de reabilitare a drumurilor din surse externe pe perioada 2011-2018

Potrivit Administrației de Stat a Drumurilor, în perioada 2011-2018 este planificată reabilitarea, din fonduri externe, a mai multe trasee din țară

	Denumirea drumului	Sursele de finanțare	Lungimea în km	Costul în euro(mln.)	Perioada de construcție
CONTRACTE FINALIZATE					
1.1	R3 Chișinău-Hânțești	BEI	8	8,7	2011-2012
1.2	R3 Chișinău-Hânțești	BEI	14	13	2009-2010
1.3	M2 Chișinău-Soroca	BEI	16,3	4,8	2011-2013
1.4	M2 Chișinău-Soroca	BEI	20,5	9,2	2011-2013
1.5	R14 Bălți-Sărăteni	FIV	19	9,6	2011-2013
1.6	R14 Bălți-Sărăteni	CE	4,7	2,5	2011-2013
CONTRACTE ÎN DERULARE					
2.1	M2 Chișinău-Soroca	BERD	28,6	13,6	2011-2014
2.2	M2 Chișinău-Soroca	FPM	24,2	21,3	2011-2014
2.3	M2 Chișinău-Soroca	FPM	20,6	19,1	2011-2014
2.4	M2 Chișinău-Soroca	FPM	23,2	14,9	2011-2014
2.5	M2 Chișinău-Soroca	FPM	24,5	20,5	2011-2014
2.6	M3 Chișinău-Giurgiulești	BERD	26	11,9	2011-2014
2.7	M3 Chișinău-Giurgiulești	BERD	28,4	12,7	2011-2014
2.8	R1 Chișinău-Ungheni	BEI	17,6	25	2014-2016
2.9	R1 Chișinău-Ungheni	BEI	44,2	35	2014-2016
2.10	R1 Chișinău-Ungheni	FIV	7,8	10	2014-2016
2.11	R3 Chișinău-Giurgiulești	BERD	31,2	25	2014-2016
2.12	R1 Chișinău-Ungheni	BERD	22	19	2014-2016
2.13	R33 Hânțești-Lăpușna	BERD	37,2	23	2014-2016

BEI - Banca Europeană pentru Investiții
BERD - Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
FPM - Fondul „Provocările Mileniului”
FIV - Grantul „Facilitatea de Investiții pentru Vecinătate” oferit de Comunitatea Europeană
CE - Comunitatea Europeană

Sursa: Administrația de Stat a Drumurilor.

Pe traseul Chișinău-Ungheni indicatoarele rutiere ne avertizează că drumul este în proces de reabilitare. Foto: Lilia Zaharia

DRUMURI DE CALITATE DIN FONDURI EUROPENE

Potrivit lui Serghei Polisciuc, șeful Direcției investiții din cadrul Administrației de Stat a Drumurilor, pentru reabilitarea segmentului Hânțești-Cimișlia, în luna august au fost semnate două contracte în valoare totală de circa 14 milioane de euro, bani oferți de Banca Europeană de Investiții (BEI). Lucrările de reabilitare includ și reconstrucția a trei poduri, reparația podețelor, amenajarea trotuarelor, a acceselor și intrărilor în curți. Costul lucrărilor de reabilitare a drumului Chișinău-Ungheni-Sculeni este de circa 80 de milioane de euro, aici urmând să fie utilizate resurse financiare alocate de BEI, BERD și un grant oferit de Comisia Europeană.

Sergiu Merloiu, drumar, lucrează la reabilitarea traseului Hânțești-Cimișlia. Foto: Lilia Zaharia

Nicolae Zaharia povestește despre specificul proiectului

Cu 30 de afaceri lansate și 100 de noi locuri de muncă Uniunea Europeană susține dezvoltarea sectorului bioenergetic din Moldova

30 de afaceri și circa 100 de noi locuri de muncă au fost create, în perioada 2012-2014, în sectorul de producere a biocombustibilului solid, lucru care a fost posibil datorită Programului de leasing realizat de Proiectul Energie și Biomasă.

DIN FONDURI EUROPENE, antreprenorii agricoli au achiziționat, în rate, echipamente de producere a brichetelor/peletelor, de tocare, balotare și de transportare a biomasei. Echipamentele au fost oferite în condiții avantajoase, cu plata în rate pe o perioadă de trei ani, cu 0% comision, 0% dobândă și 0% TVA.

În 2013, doi medici și un economist au lansat, în comuna Ghidighici, linia de producere a brichetelor din rumeguș de lemn. Tinerii antreprenori s-au lansat în sectorul bioenergetic, achiziționând în leasing linia de brichetare. Ideea de afacere i-a venit unuia din colegi, care își instalase acasă un sistem de încălzire pe biomasă și, după testarea pieței

de producere a biocombustibilului, a decis să se lanseze în afacerea de producere a combustibilului *eco*. „În acest an afacerea se pune bine pe roate, datorită cererii tot mai sporite. Sunt perioade în care muncim în regim aproape non-stop pentru a face față solicitărilor. Oamenii cunosc deja beneficiile combustibilului ecologic și îi dau prioritate în fața cărbunelui”, susține Roman Smolnițchi, unul dintre fondatorii întreprinderii de brichetare din Ghidighici.

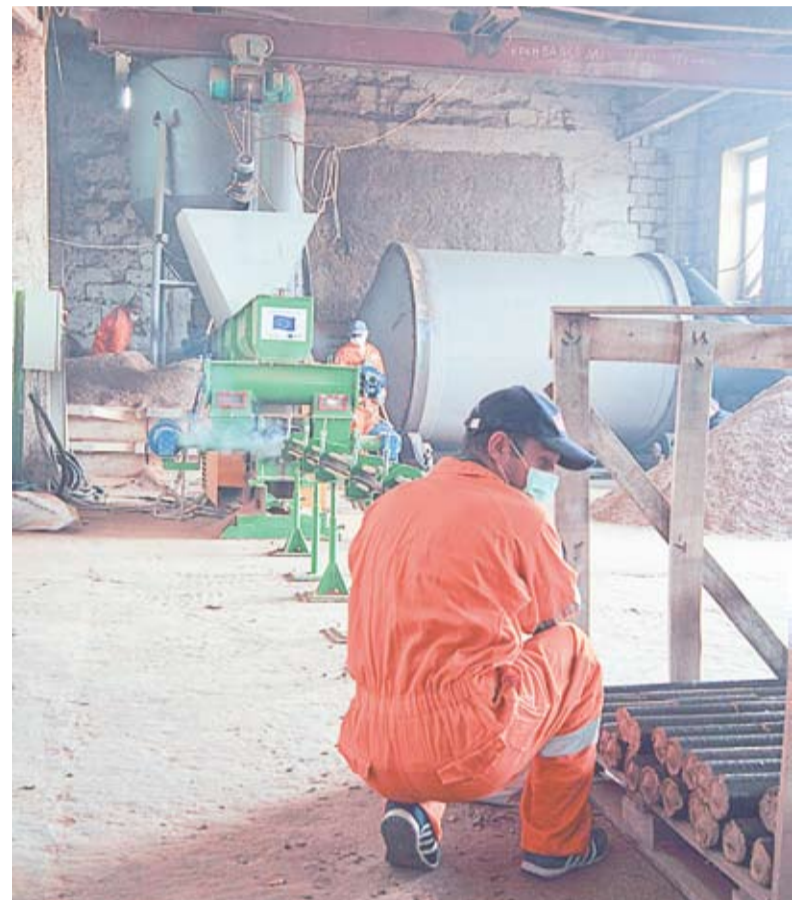
Bugetul total al Proiectului Energie și Biomasă în Moldova este de 14,56 mln. de euro, acordați de Uniunea Europeană (14 mln.) și PNUD Moldova (560.000). Toată informația despre proiect - al cărui scop final e utilizarea biocombustibilului în sectorul public, dar și în cel rezidențial, precum și crearea unei piețe durabile de producere a biocombustibilului - este accesibilă pe pagina www.biomasa.md.

PIAȚA DE PRODUCERE A BIO-COMBUSTIBILULUI este la început de formare în țara noastră, dar se dezvoltă rapid. În ultimii patru ani, numărul producătorilor locali de brichete și pelete a crescut de zece ori, depășind cifra de 100. Capacitatea tehnică a liniilor de producere a brichetelor și peletelor existente în Moldova poate deja substitui importurile de cărbune ce constituiau anii trecuți circa 150.000 tone, ceea ce reprezintă 400 de milioane de lei plătiți de la buget.

„Uniunea Europeană sprijină dezvoltarea sectorului bioenergetic din Moldova prin măsuri integrate. Datorită investițiilor oferite prin intermediul Proiectului Energie și Biomasă, 144 de școli și grădinițe vor intra în această iarnă cu sisteme de încălzire pe biomasă asigurate din fonduri europene, biocombustibilul fiind procurat de la producătorii autohtoni care, prin programele de

Anatol Fală: „Familia mea își va petrece iarna într-o casă încălzită cu energie ecologică”

Linia de producere a brichetelor din rumeguș de lemn de la Ghidighici

dezvoltare a sectorului, sunt motivați să lanseze afaceri”, spune Nicolae Zaharia, expert în cadrul proiectului.

PÂNĂ ÎN PREZENT, 500 DE FAMILII din sate și orașe și-au instalat acasă cazane pe biomasă, fapt pentru care - datorită Programului lansat de Proiect în parteneriat cu Agenția pentru Eficiență Energetică - au beneficiat de o subvenție de 1300 de euro din fonduri europene. Unul dintre cei care își va încălzi în această iarnă casa cu energie din biomasă este Anatol Fală. „Încălzirea

cu resurse produse în Moldova îmi asigură securitatea energetică. Familia mea își va petrece iarna într-o casă încălzită cu energie ecologică, la preț mai mic decât încălzirea pe gaze, beneficiind de același confort termic. Cazanul achiziționat datorită fondurilor europene este unul automatizat: pot programa de la distanță temperatura dorită în casă în funcție de ore și zile a săptămânii”, afirmă cu încredere Anatol Fală.

Victoria Vlad

Integrarea pe scurt

Cooperarea transfrontalieră, un domeniu al acțiunilor concrete

Rezultatele obținute în perioada 2007-2013 și programele pentru anii 2014-2020 au constituit subiectul conferinței „Cooperarea transfrontalieră: realizările Republicii Moldova”, desfășurată la sfârșit de octombrie la Chișinău.

Prezent la eveniment, prim-ministrul Iurie Leancă a menționat că, pentru țara noastră, cooperarea transfrontalieră s-a afirmat constant ca un domeniu al acțiunilor concrete, care aduc rezultate concrete pentru comunități și pentru oameni.

„Sunt proiecte vitale pentru relațiile noastre de bună vecinătate cu România și cu Ucraina, dar și pentru apropierea de Europa, și asta pentru că sunt programe ce contribuie la îmbunătățirea vieții oamenilor - fie prin dezvoltarea localităților rurale, fie prin aplicarea unor practici noi în agricultură, prin sporirea calității serviciilor medicale sau prin dezvoltarea turismului”, a spus Premierul. Drept dovadă, el s-a referit la câteva dintre proiectele realizate sau care se află în curs de desfășurare în cadrul Programelor de cooperare transfrontalieră, cum ar fi:

crearea Serviciului de urgență SMURD, construcția Gazoconductului Iași-Ungheni, renovarea barajului Costești-Stânca, restaurarea Cetății Soroca, construcția unui complex agricol modern la Sângerei și a unui complex expozițional modern la Ialoveni.

„Există și proiecte care nu se văd, dar care vor avea un impact solid în creșterea capacității instituțiilor statului de a gestiona anumite procese. Este vorba de managementul de frontieră și de afacerile interne”, a precizat Iurie Leancă.

La rândul său, șeful Delegației UE la Chișinău,

Pirkka Tapiola, a felicitat autoritățile publice pentru felul în care s-au implicat în promovarea cooperării transfrontaliere și a afirmat că Uniunea Europeană va continua să sprijine proiectele transfrontaliere direcționate către Moldova, Ucraina și România. „În perioada următoare vorbim despre suma totală de 81 de milioane de euro numai pentru componenta Moldova-România. Este o alocație ce va trebui să fie folosită în mod eficient și sunt convins că, la experiența pe care o aveți, așa va fi”, a spus el.

(V. V.)

Leonid Litra:

„Ideea europenizării trebuie să fie promovată fără întreruperi și abateri”

Țara noastră se află, la propriu și la figurat, într-un carusel geopolitic electoral. Prima a făcut alegerea Ucraina, la 26 octombrie. Acum câteva zile a votat România, pe care o așteaptă încă al doilea tur de prezidențiale. Republica Moldova își va decide viitorul în câteva săptămâni, la 30 noiembrie. Despre interferențele dintre procesele electorale din cele trei țări și, mai ales, despre consecințele rezultatelor acestora am discutat cu Leonid Litra, expert la Institutul de Politică Mondială din Kiev.

Andreea Ștefan

— Dle Litra, ce impact va avea - dacă va avea - rezultatul alegerilor din Ucraina și România asupra scrutinului din Republica Moldova?

— Alegerile din Ucraina au mai mult decât o conotație simbolică. Din păcate, atât Ucraina, cât și Moldova au multe probleme în comun, de multe ori generate de același partener - Rusia. Însă în scrutinul parlamentar, Kievul a demonstrat că se poate mobiliza în momente de maximă importanță istorică pentru soarta țării, exprimând un sprijin puternic pentru integrarea europeană și reformele orientate spre atingerea acestui obiectiv. Când privește scrutinul din România... În acest moment toate partidele importante de acolo au inclus tema cooperării cu Republica Moldova pe agendă, respectiv oricine ar deveni președinte, va fi nevoit să ofere suficientă atenție relației cu Chișinăul, chiar dacă vor fi variații. Așadar, impactul major al acestor scrutine, mai ales al celui din Ucraina, este că a oferit un confort geopolitic regional Moldovei, care creează condiții bune pentru a menține direcția reformelor legate de apropierea Chișinăului de UE.

— Este europenizarea Ucrainei ireversibilă după aceste alegeri?

— Istoria ne demonstrează că nu există direcții sau procese ireversibile și Ucraina nu face excepție. Tocmai din această cauză, ideea europenizării trebuie să fie promovată fără întreruperi și abateri, de o manieră consecventă. Nu este vorba doar de instituțiile de stat, ci și despre cei care sprijină această idee. Recentele scrutine ilegale și nerecunoscute, desfășurate pe o parte a teritoriului regiunilor Donețk și Lugansk, și care au fost sprijinite doar de Rusia, sunt tertipuri care demonstrează că o Ucraină europeană și cu adevărat independentă ar putea fi o problemă pentru statele autoritare și menținerea puterii în acestea, asta în cazul în care Kievul va duce până la capăt reformele asumate și va finaliza tranziția.

— Ce se va întâmpla în continuare cu această nouă Transnistrie?

— Este greu să facem prognoze în situația în care încă au loc acțiuni militare și nu este clar în ce fază se va „îngheta” acest conflict, dar e cert că în Ucraina această „nouă Transnistrie”

Foto: europalibera.org

„Cel mai important lucru pe care trebuie să-l înțelegem în ajun de alegeri este că o supărare personală pentru anumite nereușite este nesemnificativă în comparație cu felul în care vom trăi în următorii patru ani, ba chiar mai mult. Respectiv, chiar dacă unii s-au dezamăgit, îi îndemn să iasă la scrutin. Iar pentru politicieni este foarte important să-și evalueze activitatea din ultimii patru ani într-un mod onest și corect, și să nu repete ceea ce cred că au făcut greșit - iar managementul așteptărilor și combaterea corupției sunt doar câteva dintre aceste elemente”

este creată după același principiu și urmărind același scop ca și regiunea separatistă din Moldova - de a periclita europenizarea acestor state.

— Putem vorbi despre o lecție ucraineană ca urmare a acestor alegeri?

— Scrutinul din Kiev a avut câteva dimensiuni interesante. În primul rând, o mare victorie a forțelor proeuropene în plină criză economică și, de facto, în plin război, dar și reforme nepopulare. În al doilea rând, este important să remarcăm că toate partidele aflate pe extreme - atât de dreapta, cum ar fi „Pravyi Sektor” sau Svoboda, cât și de stânga, cum ar fi Partidul Comuniștilor, n-au trecut în parlament. Deci, în pofida unor eforturi stahanoviste ale dezinformării rusești, electoratul a putut face o alegere direcționată spre independența și europenizarea Ucrainei. În Moldova scrutinul abia urmează și electoratul are aceeași șansă de a-i sancționa pe cei care, într-un mod absolut deschis și obraznic, promovează idei împotriva

intereselor Republicii Moldova. Or, dacă acest lucru nu se va întâmpla, atunci nu există loc pentru critici adresate altora, decât nouă înșine.

— Va avea lustrăția acel efect de purificare, așteptat de societatea ucraineană? Este nevoie de lustrăție în societatea moldovenească ori este o etapă depășită?

— Eu nu sunt un mare amator de lustrăție prin interzicerea deținerii unor funcții în virtutea unor raționamente legate de convingeri politice. În Moldova, cea mai importantă lustrăție poate fi făcută la alegeri și de asta este important ca cetățenii să se mobilizeze și să sancționeze forțele care servesc alte interese decât cele ale Republicii Moldova. Al doilea mecanism important pentru lustrăție este o justiție intententă, ce ar trebui să aplice legea asupra celor care n-o respectă. Personal, nu cred că aruncarea politicianilor în tomberoane va aduce rezultatele dorite.

— Dar despre o lecție moldovenească pentru ucrainenii putem vorbi? Poate, în sensul greșelilor pe care să nu le repete vecinii noștri?..

— Probabil, lecția cea mai importantă este că reformele trebuie făcute în primul an de guvernare și să nu încerce să târăneze implementarea lor din raționamente politice sau de rating electoral. Moldova a făcut pași importanți în ultimii patru ani de guvernare și a obținut rezultate bune, cum ar fi liberalizarea regimului de vize cu UE, semnarea și punerea în aplicare a Acordului de Asociere, care va permite modernizarea economiei, îmbunătățirea semnificativă a infrastructurii. Însă am impresia că se putea face și mai mult, dacă ar fi existat mai puține temeri legate de ratingul electoral și mai multă hotărâre în combaterea corupției. Alt factor important, ce ar putea fi util pentru Ucraina, ține de faptul că Puterea să proiecteze așteptări realiste și să comunice eficient despre ceea ce face și pentru ce o face. Cert este că pentru Moldova va fi importantă cooperarea

cu Ucraina pe dimensiunea integrării europene, dar și pe dimensiunea conflictelor înghețate.

— Se știe bine că mereu a existat o competiție nedeclarată între Chișinău și Kiev în ceea ce privește viteza și randamentul integrării europene. Evenimentele din ultimul an din țara vecină ne-au propulsat, volens-nolens, în față. Ce trebuie să facă Republica Moldova pentru a menține acest randament înalt?

— Am impresia că, pentru ambele țări, competiția în sensul bun al cuvântului este benefică pentru integrarea europeană și pentru punerea în aplicare a Acordului de Asociere. Moldova, intr-adevăr, este în fața Ucrainei la mai multe capitole legate de cooperarea politică, însă în ceea ce ține de Zona de Liber Schimb, bunăoară, există domenii în care Kievul stă mai bine. Pașii necesari pentru a menține un randament înalt al reformelor și europenizării sunt fixați în Planul național de implementare a Acordului de Asociere - și Chișinăul știe care sunt ei. A rămas ca oamenii

să ofere un nou mandat celor care au dovedit că pot să facă acest lucru.

— Actuala campanie electorală din Moldova, mai mult ca niciodată poate, este geopolitică - fie spre Vest, fie spre Est. Cei care ne cheamă spre Est nu au însă nici un mesaj pentru Puterea de la Kiev, de parcă nici nu ar exista această țară enormă care ne desparte de Rusia. În ce măsură este o abordare corectă?

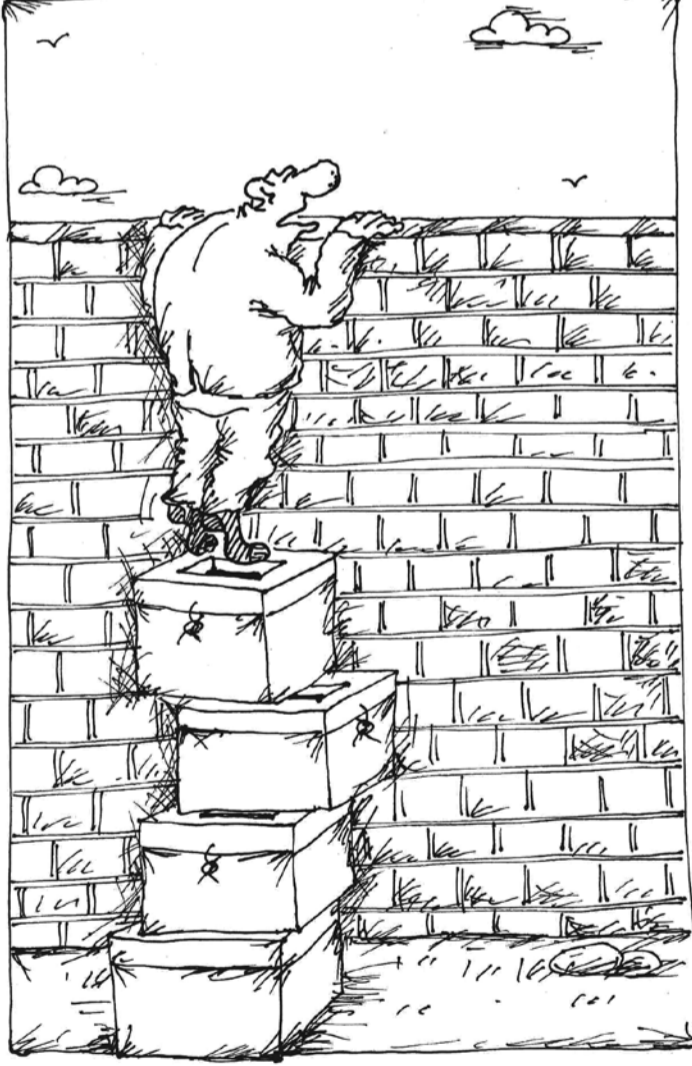
— Din clipa în care Kievul a revenit pe „ecartamentul” integrării europene, mesajul geopolitic devine mai abstract. Atunci când se spune despre Est, se are în vedere Rusia, iar atunci când se spune despre Vest, se are în vedere Uniunea Europeană. Ucraina, chiar dacă se află la Est de Moldova, este văzută la Chișinău ca și Vest. Dar altceva e important: având o Ucraină ce împărtășește aceleași obiective ca și Moldova, este extrem de important un efort comun și o concertare regională. Mai mult ca atât, o Ucraină ce a ales apropierea de UE și, la fel, a semnat Acordul de Asociere face teoretică sau chiar imposibilă o discuție serioasă despre aderarea Moldovei la Uniunea Vamală. Este „o utopie”, așa cum spunea nu chiar demult Igor Dodon, să încerci să promovezi aderarea la Uniunea Vamală în contextul în care nu există o legătură fizică între Moldova și spațiul Uniunii Vamale.

— Vă mulțumim pentru interviu.

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**
MOLDOVA

ION MĂGHU

Doar sub supravegherea instituțiilor europene Moldova are șanse să combată corupția, să reformeze sistemul judiciar, să asigure respectarea drepturilor omului, să susțină oamenii de afaceri, să ofere pensii decente, să asigure un viitor prosper copiilor noștri.

**Sustine parcursul european
al țării noastre!**

Foto: economist.com

UNIUNEA EURASIATICĂ, între realitate și imaginație (II)

Există două Uniuni Eurasiatice: una reală și alta imaginară.
Prima este economică, cealaltă - geopolitică...

În acest număr, publicăm partea a doua a rezumatului studiului „Uniunea Eurasiatică: între realitate și imaginație”, semnat de Nicu Popescu, senior analist la Institutul de Studii de Securitate al Uniunii Europene de la Paris și specialist în relațiile UE-Rusia și spațiul post-sovietic. Precum am spus și anterior, este un subiect crucial în contextul anului 2014 când, în paralel cu apropierea fără de precedent a Republicii Moldova de Uniunea Europeană, s-a amplificat și vocea celor care optează pentru curentul integraționist estic. Care este adevărul și care - mitul - despre această încă inexistentă Uniune?

Nicu Popescu

Ucraina și destrămarea Eurasiei

La 27 iulie 2013, Vladimir Putin a vizitat Kievul pentru a sărbători cea de-a 1025-ea aniversare de la „Creștinarea Rusiei” de către Vladimir cel Mare, Marele Prinț de Kiev. De asemenea, Putin a participat cu un discurs la conferința cu genericul „Valorile slav-ortodoxe - temelia civilizației Ucrainene”, organizată de către Viktor Medvedchuk, politician ucrainean și cumătru al lui Putin. În cadrul forumului, Putin a anunțat că rușii și ucrainenii sunt „o singură națiune” și că de-a lungul capriciilor istoriei „ideea de unitate între vestul și estul rus (adică, dintre Ucraina și Rusia) a persistat mereu atât în spațiul de est, cât și cel de vest, unde a locuit națiunea noastră”. După care, invocând o serie întreagă de date statistice, Vladimir Putin a ridicat în slăvi beneficiile de includere a Ucrainei în Imperiul Rus și, ulterior, în URSS.

Doouă săptămâni mai târziu, Moscova a tras primul foc de avertisment în direcția Kievului, blocând aproape toate exporturile ucrainene spre Rusia și exercitând astfel presiuni pentru

a determina Ucraina să nu semneze Acordul de Asociere cu UE. Acest lucru a declanșat un război comercial și diplomatic, urmat de o revoluție la Kiev, anexarea Crimeii și un război „proxy” (război instigat de o putere mare, dar care nu se implică direct) în estul Ucrainei, care în mai puțin de un an a lăsat în urmă mii de persoane decedate. Criza a dobândit, în mod tragic, o dimensiune internațională și mai mare atunci când, la 17 iulie 2014, un avion civil care transporta 298 de oameni de la Amsterdam spre Kuala Lumpur a fost doborât, iar toți pasagerii aflați la bord au murit.

Uniunea Economică Eurasiatică a fost, în mare măsură, gândită pentru a atrage Ucraina - uneori chiar părea că proiectul eurasiatic era mai mult axat pe Ucraina decât pe Eurasia. În plus, Ucraina are un rol important în istoria politicii personale a lui Putin. El a fost un „președinte de teflon” (așa cum l-au poreclit unii critici) pe arena atât a politicii interne, cât și a celei externe aproape la toate capitolele, cu excepția subiectului legat de Ucraina. Totodată, Ucraina a fost o sursă constantă de eșecuri politice, frustrări și umilire - de la

Revoluția Portocalie până la doborârea avionului de pasageri malaiezian. Astfel, Ucraina a devenit o obsesie pentru Putin. Dar, în loc să aducă Rusia și Ucraina mai aproape una de cealaltă, Putin pare să fi declanșat cel mai mare „divorț necivilizat” din istoria post-sovietică, precum și spulberarea viziunii ruse pentru o Eurasie extinsă.

Ucraina nu este Rusia

În 2003, Leonid Kucima, pe atunci președinte al Ucrainei, a scris o carte pe care a intitulat-o simplu: „Ucraina nu este Rusia” - un volum de 560 de pagini, scris în limba rusă și lansat la Moscova. Acesta a fost, probabil, singurul manifest unificator al elitelor ucrainene care, din 1991, s-a ridicat deasupra partidelor și regiunilor. În schimb, pentru Rusia, unificarea este ideea că Ucraina este Rusia.

Modul ucrainean de a face față acestor viziuni contradictorii a fost de a opta pentru o cooperare, dar fără integrare, cu Rusia. Politica - de multe ori numită „multivectoria-

lă” - a Kievului a fost de a trimite „semnale pozitive” Moscovei, de a face angajamente publice și chiar de a semna documente înaintate de Rusia, după care să canalizeze energie politică semnificativă pentru a nu le respecta.

Accederea la președinție a lui Viktor Ianukovici, în 2010, a fost percepută de Moscova ca o șansă de a ancora Ucraina în orânduirea post-sovietică, dirijată de Rusia. Totul a început destul de bine în 2010, când Ianukovici a fost convins să semneze un acord de prelungire a contractului de închiriere a bazei navale a flotei militare ruse de la Marea Neagră, din Crimeea, până în 2042, în schimbul unui preț preferențial la gaz. Dar către anul 2013, situația s-a schimbat radical.

Pe de o parte, Viktor Ianukovici era din ce în ce mai izolat pe plan internațional. Economia era în declin, inclusiv din cauza corupției larg răspândite, iar nevoia de asistență financiară externă devenea din ce în ce mai stringentă. În același timp, Ucraina și Uniunea Europeană planificau semnarea Acordului de Asociere în cadrul Summit-ului Parteneriatului Estic de la Vilnius, în noiembrie 2013.

Aceste evoluții au determinat Rusia să exercite și mai multe presiuni asupra Ucrainei. În iulie 2013, pentru a-l forța pe Ianukovici să nu semneze Acordul de Asociere, Moscova a impus Kievului restricții comerciale drastice. Câteva luni mai târziu, Ianukovici a capitulat. Lanțul de evenimente dramatice, declanșate de decizia sa de a nu semna Acordul de Asociere, este cunoscut de lumea întreagă.

Câștigarea Crimeii, pierderea Ucrainei

Kremlinul și-a justificat anexarea Crimeii prin faptul că a acționat în defensivă. Discursul lui Putin prilejuit de acest eveniment a lansat ideea că NATO planifica să-și trimită trupele

maritime în Sevastopol, creând o amenințare reală pentru sudul Rusiei. Drept urmare, Rusia a crezut că, prin destabilizarea Ucrainei, își va asigura propria securitate. Mai exact, că o Ucraină instabilă, cu un conflict teritorial nerezolvat în Crimeea și cu ostilități în curs de desfășurare în partea sa estică ar fi cea mai bună garanție că țara nu va adera la NATO. Logica „ceea ce este rău pentru Ucraina este bun pentru Rusia” pare să fi prevalat aici.

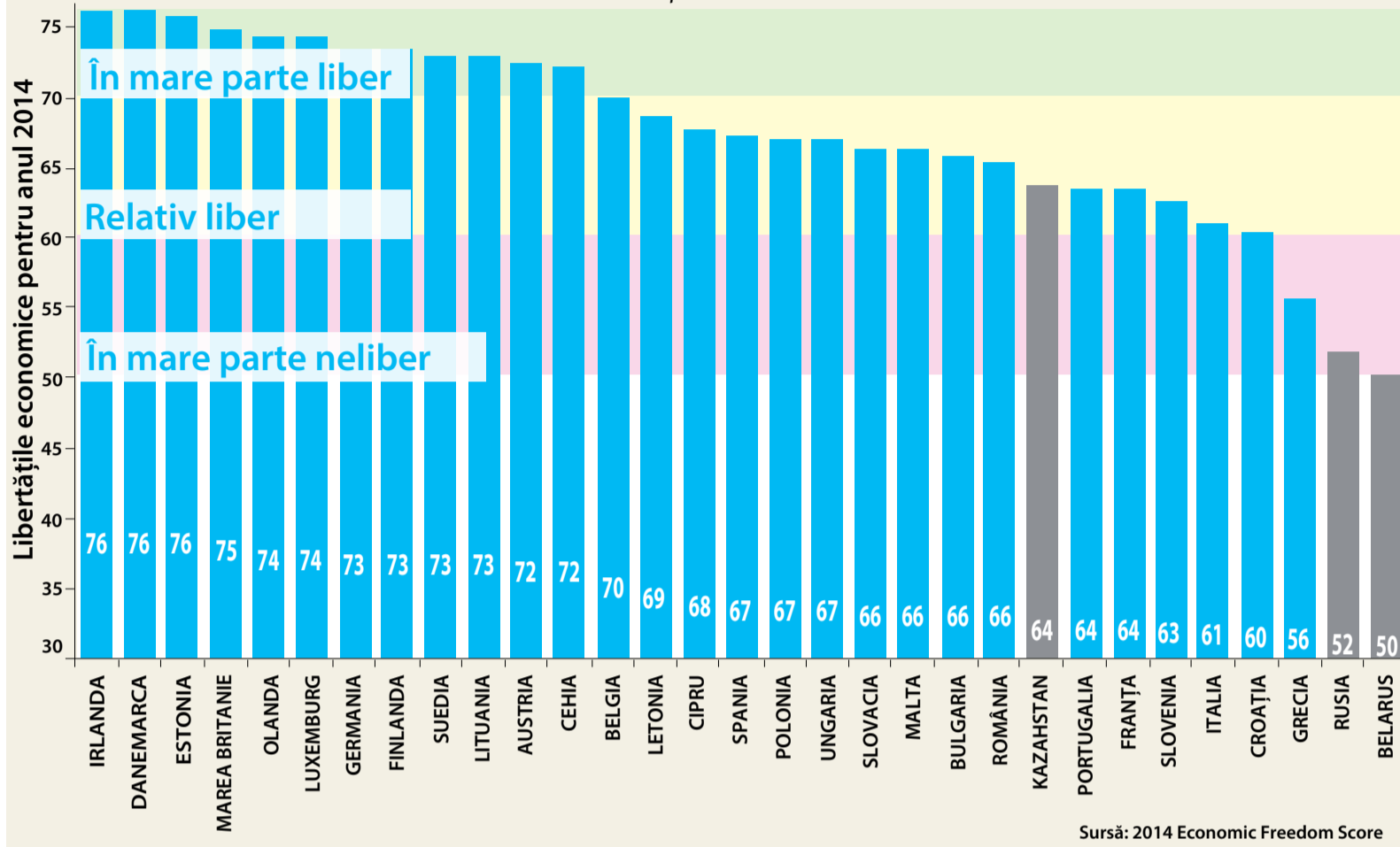
În pofida acestor raționamente, „câștigurile” Rusiei au fost destul de modeste și au avut mai multe consecințe nedorite și, în mare parte, negative pentru Rusia. Dincolo de anexarea militară a Crimeii, nu a existat un val covârșitor de aspirații pro-ruse în sud-estul Ucrainei sau *Novorossia* - un termen imperial din secolul 18, utilizat de Putin, care abia aștepta semnalul de provocare sau de ridicare împotriva Kievului. În cele din urmă, rebeliunea anti-Kiev s-a limitat la anumite segmente din două regiuni (din totalul de opt) din sud-estul Ucrainei - Donețk și Lugansk.

Domolirea ambițiilor și a retoricii rusești a fost destul de perceptibilă. Astfel, dacă în toamna anului 2013 Rusia spera să atragă întreaga Ucraină în Uniunea Eurasiatică, către primăvara lui 2014 se preconiza ca jumătate din țara vecină să se ridice împotriva Kievului post-revoluționar - fapt care, însă, nu a avut loc. Iar deja către vara anului curent Rusia sprijinea militar în estul Ucrainei doar o mână de insurgenți care nu au fost suficienți de numeroși și de puternici pentru a face de sine stătător față Kievului.

Așadar, în mare parte, acțiunile Rusiei în Ucraina au fost autodestructive. Kremlinul nu a reușit decât să galvanizeze sentimentul anti-rusesc în această țară pentru mulți ani, dacă nu chiar decenii, înainte, și să motiveze o dată în plus Ucraina să se bazeze și mai mult pe Occident; iar Occidentul - să-și

Alte state - cum ar fi Azerbaidjan, Turkmenistan și Uzbekistan - au păstrat în mod tradițional Rusia la distanță și se pare că vor continua să facă acest lucru. Turkmenistan și Uzbekistan au investit în relația cu China, iar Azerbaidjan, care e bogat în petrol, a jucat propria versiune a politicii externe - una non-aliniată, fiind relativ bun cu toate puterile de care era interesat și având, în același timp, suficiente venituri din petrol pentru a nu fi dependent de susținătorii străini.

Potrivit Indicelui Libertății Economice care include 186 de țări ale lumii și este realizat de Heritage Foundation, statele cu un grad mai mare de libertate economică se bucură de economii mai puternice, societăți sănătoase, o mai mare dezvoltare umană și un grad mai mare de reducere a sărăciei. Analiza comparativă sugerează că Ucraina, Georgia și Republica Moldova se pot aștepta la o îmbunătățire a mediului economic urmare a apropierei de UE. Toate statele membre UE, cu excepția Greciei, sunt clasificate, în cea mai mare parte, ca relativ libere. Rusia și Belarus au în cea mai mare parte un mediu economic neliber, ocupând locurile 140 și, corespunzător, 150 din lume. Numai Kazahstanul oferă un mediu economic relativ liber.

consolideze propria infrastructură de securitate, de la energie la securitate militară.

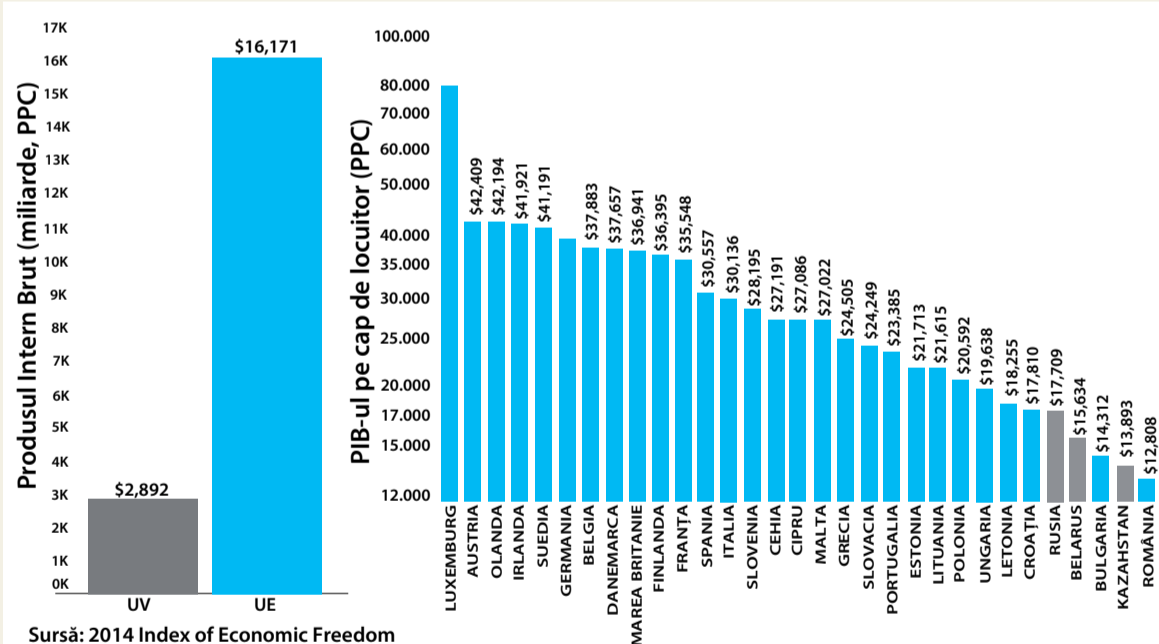
Astfel, Rusia a câștigat Crimeea, dar a pierdut Ucraina, inclusiv posibilitatea de a face ulterior noi încercări de a atrage Kievul. De facto, evenimentele din ultimele luni atestă eșecul final al planului de a atrage Ucraina în blocuri integraționiste precum Uniunea Economică Eurasiatică și de a realiza ceea ce a constituit un obiectiv-cheie pentru Rusia. Totodată, acest eșec poate însemna o pierdere triplă, în egală măsură valabilă pentru Rusia, Ucraina și UE. Închiderea alternativei eurasiatice nu garantează calea spre succesul european al Ucrainei. După cum susține un expert rus, „decât o Ucraină – membră a NATO și cu aspirații europene -, Kremlinul preferă să distrugă Ucraina”. Drept urmare, și Rusia, și Ucraina ar putea să iasă foarte rău din actuala criză.

Aliați dificili

Anexarea Crimeii și politica rusescă în Ucraina se răsfrâng, în mod natural, și asupra altor țări post-sovietice, inclusiv partenerii Rusiei din Uniunea Eurasiatică. Există un sentiment fundamental de neliniște legat de faptul că Rusia nu a ezitat să folosească forța militară pentru a schimba frontierele unui fost stat sovietic.

Această teamă are două efecte opuse. Pe de o parte, generează dorința de a se distanța (discret) de Rusia. Pe de altă parte, ea face ca statele post-sovietice să conștientizeze că, dacă se urmărește o astfel de strategie, în mod evident, aceasta ar putea fi costisitoare. Prin urmare, cele mai multe state post-sovietice, mai ales Belarus și Kazahstan, au obiective care se bat cap în cap: pe de o parte vor să se distanțeze de

Produsul Intern Brut al statelor din UE este de 5,6 ori mai mare decât cel al țărilor din Uniunea Vamală, iar UE are o piață de desfacere mai mare pentru viitoarele state membre, în comparație cu statele din Uniunea Vamală. Țările cu un grad mai mare de libertate economică se bucură de economii mai puternice, societăți sănătoase, o mai mare dezvoltare umană și un grad mai mare de reducere a sărăciei.

Rusia, pe de altă parte se tem să o facă prea evident.

Totodată, prin diverse declarații și acțiuni, ambele state s-au distanțat pe cât este posibil de politica Rusiei față de Ucraina – Belarus într-o măsură mai mare, Kazahstan mai puțin. Și Belarus, și Kazahstan s-au opus introducerii, de către Uniunea Eurasiatică, a restricțiilor comerciale contra Ucrainei și Moldovei, promovate de Rusia, drept revanșă pentru semnarea Acordurilor de Asociere cu UE. Ca rezultat, Rusia operează astfel de restricții comerciale de sine stătător.

La rândul său, „războiul sancțiunilor”, pe care Rusia îl poartă cu Occidentul, a scos la iveală lipsa de solidaritate în însuși interiorul Uniunii Eurasiatice și a creat pentru Belarus stimulente de a profita

de această situație, poziționându-se ca poartă de acces pentru intrarea bunurilor din Vest pe piața rusă. În Rusia au început să circule și glume precum că Belarus va deveni, brusc, un „produsător” și furnizor major de somon afumat și parmezan... Gluma, de fapt, se bazează pe realitate. Belarus este deja un furnizor de lămâi, banane și sepie pentru Rusia și a fost un canal pentru furnizarea de vinuri moldovenești și apă minerală georgiană în țara pe perioada embargourilor periodice impuse de Moscova.

De asemenea, atât Belarus, cât și Kazahstan l-au recunoscut, în doar câteva zile, pe noul președinte ucrainean Petro Porosenko. În timp ce Rusia a continuat să refuze recunoașterea oficială a lui Petro Porosenko, liderul belarus Aleksandr Lukașenko a participat chiar la inaugurarea

Uniunea Eurasiatică a fost o încercare de a inversa dezintegrarea fostului spațiu sovietic prin transformarea lui într-o nouă Eurasie. Încă eforturile întreprinse în acest sens par să fi precipitat sfârșitul visului lui Putin de a edifica o Eurasie lărgită. Adevărata și mica Uniune Eurasiatică va continua să existe și timpul va arăta dacă aceasta se va bucura de succes. Dar visul unei Eurassii geopolitice a murit în Ucraina. Eurasia reală se va limita la membrii săi existenți (Rusia, Belarus, Kazahstan) și la cele câteva state mici și sărace care vor adera în curând (Armenia, Kirgizstan și, probabil, Tadjikistan), dar care nu vor face neapărat această Uniune mai puternică.

președintelui ucrainean. Cu această ocazie, el a mers și mai departe și a susținut campania ucraineană împotriva insurgenților, comentând că „acei teroriști, careucid, ar trebui să fie distruși”.

Evident că stilul diplomatic al lui Nazarbaev este mai delicat decât cel al lui Lukașenko, dar Kazahstanul este, probabil, mai îngrijorat decât Belarus. Și asta, pentru că multă lume se teme că anexarea Crimeii poate fi un precedent periculos pentru Kazahstanul de Nord, o zonă atribuită statului Kazah în perioada Uniunii Sovietice și unde locuiesc mulți etnici ruși.

Astfel, membrii Uniunii Economice Eurasiatice se confruntă astăzi cu situația în care Rusia pare mai dispusă decât oricând să folosească forța împotriva statelor vecine. Chiar dacă nu există o perspectivă imediată de a deveni victime ale agresiunii ruse, acesta este un nou factor important în ecuația politică regională.

Vecini dificili

Georgia și Moldova sunt alte două state care privesc cu suspiciune spre Rusia, iar criza din Ucraina nu le-a făcut să-și reconsidere drumul spre UE. Mai mult, societatea și elitele politice din ambele țări s-au angajat să se apropie de Europa, iar ideea de a negocia cu Rusia o posibilă renunțare la Asocierea cu Uniunea Europeană, așa cum a făcut Ianukovici în Ucraina, sau de a căuta să se alăture Uniunii Eurasiatice, așa cum a făcut Armenia, nu a fost niciodată o opțiune pentru guvernul de la Chișinău sau cel de la Tbilisi. Aceasta, chiar dacă și Georgia, și Republica Moldova au un istoric destul de lung ca fiind obiective ale unor presiuni comerciale rusești, cu embargouri la importurile de vin introduse în 2006 – probabil, cele mai cunoscute exemple de astfel de sancțiuni.

Numeroasele embargouri au dat o lovitură semnificativă economiilor acestor țări, dar le-au făcut și mai puțin dependente de piața rusă, diminuând cu fiecare nouă rundă de sancțiuni efectul pârghiilor comerciale ale Rusiei. Nici una dintre țări nu s-a gândit vreodată la aderarea la Uniunea Eurasiatică, dar acum, după ce au semnat și ratificat Acordurile de Asociere și Zonele de Liber Schimb cu UE, aceste state nu ar mai putea, nici teoretic, să se alăture Uniunii Eurasiatice.

Acest lucru ar presupune reintroducerea tarifelor pentru bunurile din UE și ar fi o încălcare a angajamentelor legale față de Uniunea Europeană. Evident că, teoretic, denunțarea Acordurilor de Asociere este posibilă, dar acest lucru ar putea conduce la implozia tuturor relațiilor economice și politice cu UE – prin urmare, este foarte puțin probabilă. În plus, Rusia aplică o nouă „rundă” de sancțiuni. Așa cum Moldova a fost prima care a ratificat Acordul de Asociere, adițional la embargoul deja existent la vinuri, Rusia a interzis importul fructelor și legumelor moldovenești, a cărnii și produselor din carne. Atât Moldova, cât și Georgia au supraviețuit și anterior unor astfel de presiuni economice. Cu toate acestea, ambele state se tem de esaladarea unor potențiale riscuri de securitate.

La rubrica „Europa care ne inspiră”, realizată în parteneriat cu portalul www.stiripozitive.eu, vă propunem să aflați care sunt cele zece lucruri din Olanda și din Franța, ce ar putea inspira Moldova

10 lucruri din OLANDA care pot inspira MOLDOVA

Foto: Shutterstock

DORINA BALTAG,
autoarea portalului
www.norocolanda.nl

BICICLETELE: De regulă, o familie olandeză are mai multe biciclete per membru, decât mașini! Acest mod de transport public este absolut firesc, iar copiii sunt învățați de mici să meargă pe bicicletă. Inițial, cei mai noștri imi păreau părinți pe biciclete sau businessmenii îmbrăcați la patru ace... Apropo, în Olanda, marii antreprenori au cabine de duș asigurate pentru angajații care se deplasează cu bicicleta, în caz că transpiră. În toată țara veți găsi infrastructura adecvată pentru a vă deplasa cu bicicleta, precum și diferite tipuri de biciclete: pentru oraș, pentru copii, pentru părinți, pentru persoane cu dizabilități, pentru persoane în vârstă etc.

TRANSPORTUL PUBLIC: Pe lângă bicicletă, olandezii circulă cu autobuze, tramvaie, metro și trenuri, fie-

care fiind foarte bine pus la punct. Cel mai mult apreciez organizarea pasagerilor: cei care coboară utilizează ușile din spate, cei care urcă - ușa din față; reușesc să urce și să achite călătoria toți și autobuzul reușește să ajungă în timp util. Și metoda de plată dezvoltată recent este foarte bine gândită și cred că este aproape unică în lume: alături de cash, fiecare cetățean are un card unic pentru toate tipurile de transport public, care poate fi utilizat în toată țara.

INCLUZIUNEA SOCIALĂ: Integrarea persoanelor cu dizabilități în societate începe de la lucruri simple - toate clădirile sunt prevăzute cu acces și wc-uri pentru aceste persoane. Infrastructura orașelor și comunelor, cea a transportului public au fost dezvoltate, ținându-se cont prioritar de nevoile acestor cetățeni. Nemaivorbind de faptul că ei sunt cuprinși în câmpul muncii și sunt membri activi ai societății.

UN POPOR PRIMITOR: Am auzit nu o dată că olandezii sunt reci și nu leagă prea ușor noi prietenii.

După cinci ani de trai în Olanda, pot să spun însă că totul depinde de experiențele proprii și de deschiderea celor veniți. În blocul în care locuim suntem singura familie de imigranți, iar vecinii ne-au primit călduros, ne-au expediat cărți poștale cu „bine ați venit” și ne-au lăsat broșuri despre remodelarea apartamentului când făceam reparație... Sunt niște oameni extraordinari și pur și simplu frumoși.

UN POPOR COMPETITIV: Olandezul de rând vorbește la perfecție, alături de limba maternă, cel puțin două-trei limbi. De regulă, sunt limbile țărilor vecine, germana și franceza, precum și engleza. De asemenea, ei vorbesc și dialectul local. Într-o discuție cu vecinii noștri, pensionari în vârstă de 75 de ani, am întrebat cum e posibil așa ceva. Răspunsul a fost pe cât de simplu, pe atât de pragmatic: suntem o țară mică și, pentru că vroiam să fim competitivi și să putem concura cu țările vecine, am înțeles că unul dintre instrumente este cunoașterea limbilor.

MANAGEMENTUL APELOR: O jumătate din Regatul Țărilor de Jos se află mai jos de nivelul mării, dar nu se scufundă. Dunele de nisip natural, digurile, barajele și alte instrumente s-au născut în baza unei experiențe de vreo 800 de ani de „îmblânzire” a apelor, răstimp în care Olanda a fost invadată de ape ce au distrus orașe și au luat vieți umane. Astăzi olandezii sunt top-manageri în ceea ce privește managementul apelor la nivel mondial, au transformat problema în soluție și oferă consultanță în domeniu țărilor ce se confruntă cu probleme similare: SUA, Italia, Marea Britanie.

DELEGAREA VOTULUI: Olanda demonstrează o prezență înaltă la vot comparativ cu alte state membre ale UE sau cu Moldova - de circa 80% la alegerile parlamentare, bunăoară. Cireașa de pe tort este delegarea votului. În cazul în care alegerile te-au prins în vacanță sau în deplasare, ți se oferă un card prin care îți poți delega votul. Trebuie doar să treci pe acel card informația

despre tine, să indicii pentru cine votezi și pe cine delegi, și să anexezi copia actului de identitate. Pentru mine, aceasta este dovada unui grad înalt de încredere în relația cetățean-stat.

UN POPOR MĂRINIMOS: Cred că fiecare olandez donează pentru cel puțin o cauză: combaterea cancerului, a consecințelor create de dezastrele naturale sau pentru susținerea bătrânilor. Cetățeanul are părghiile necesare pentru a verifica modul în care sunt cheltuiți banii donați, la fel cum pentru statul olandez sau instituția care a colectat banii este absolut firesc să raporteze cum a cheltuit acești bani.

EXPORTATORII MONDIALI DE ROȘII: Știrea că Olanda a depășit Mexicul și a devenit cel mai mare exportator mondial de roșii m-a surprins enorm. De unde?! Am aflat că, acum mulți ani, acest sector agricol a fost revizuit și a dezvoltat noi tipuri de roșii, precum și noi forme de creștere a lor. În plus, un sfert din totalul de roșii exportat din Olanda este așa-numitul re-export. La fel se întâmplă cu florile, o mare parte din care, de facto, provin din alte țări, precum cele din Africa.

O ABORDARE INEDITĂ ÎN SISTEMUL UNIVERSITAR: *Problem-based learning* sau PBL ilustrează caracterul inovator al Universității din Maastricht - singura în care se aplică acest sistem eficient și de succes, care a fost și elementul principal la fondarea acesteia. PBL are două componente-cheie: *Centrarea educației pe student* (studenții sunt personal responsabili pentru educația lor) și *Un lector abordabil* (relația dintre lector și student nu este una ierarhică, verticală, ci una orizontală).

10 lucruri din FRANȚA care pot inspira MOLDOVA

VITALIE VOVC,
consultant în organizări,
blogger, Paris

POLITEȚEA: Pentru cei ca noi, creșterea în alte medii, politețea francezilor poate să pară excesivă și chiar soră cu ipocrizia. Dar, în primul rând, nu este așa și, în al doilea rând, este mult mai plăcut, iar viața - mult mai frumoasă - atunci când, intrând într-un magazin sau întâlnind un vecin la scara blocului, ți se spune „bonjour”; și ești mai îngăduit atunci când, îmbrâncit din greșeală, ți se spune „pardon”, decât atunci când lumea trece ursuz pe alături.

LECTURA: Francezii citesc. Și citesc mult. Puțin contează dacă citesc „Codul lui Da Vinci” sau din Foucault, sau pur și simplu „L'Équipe”. Dar ei citesc. Și asta inspiră încredere pentru viitorul acestei țări. Când intri în metroul parizian și vezi oameni cu cartea în față, te simți mai sigur nu știu cum.

TOLERANȚA: Pentru societatea franceză, toleranța este ceva mai puternic decât simpla „corectitudine politică”. Chiar și cel mai de

lepădat potlogar nu va îndrăzni, într-un spațiu public, să vină cu considerații rasiste sau homofobe. A devenit o normă de igienă socială, care asigură o conviețuire pașnică a tuturor și permite societății să-și concentreze eforturile spre crearea de valori, nu să-și risipească energiile în ură și confruntări sterile. La acest capitol aș adăuga și laicitatea obligatorie în toate instituțiile statului, inclusiv în școală.

REȚEAUA DE TRANSPORT PUBLIC: Nu cunosc o altă țară în care poți cu atâta ușurință să te lipsești de mașină. În special, în Regiunea pariziană. Poate că din această cauză la cei 37 de ani ai mei nu am nici mașină și nici permis? Și nu le simt lipsa decât atunci când vin în Moldova...

VALORIZAREA PRODUSELOR NAȚIONALE: Brânzeturile și vinurile franceze sunt cunoscute în toată lumea. Dar evlavie pe care o au francezii

față de propriile tradiții în domeniul produselor alimentare, precum și grija pe care o poartă autoritățile pentru perpetuarea acestor tradiții este de invidiat. AOC (Apelații de Origine Controlată) există mai pentru toate tipurile de produse: de la unt la prune uscate! Dacă vedeți ceva cu eticheta „Produce în Franța” și dacă mai vedeți și un AOC pe ea, nu ezitați: e ceva sănătos, calitativ și gustos!

INCORUPTIBILITATEA FUNCȚIONARILOR: Ar fi naiv să spun că nu există corupție în Franța. Există și, probabil, Franța nu este țara ce ar avea legitimitate să dea lecții la acest capitol. Dar este IMPOSIBIL să mi-tuiești un agent de stat! Să dai mită la polițist, controlor, profesor etc.

SISTEMUL DE PROTECȚIE AL SĂNĂTĂȚII: Cu toate criticile aduse sistemului francez (cu care

în mare parte aș putea fi de acord), știți cât m-a costat nașterea celor doi copii ai mei? Zero euro, zero cenți! Atitudinea și calitatea prestațiilor medicale au fost impecabile. Comparați... În extenso, s-ar cuveni să vorbesc și despre sistemul de protecție socială și cel al învățământului...

RESPECTUL PRINCIPILOR DEMOCRATICE: Am participat odată la numărarea buletinelor într-un birou de vot francez (aici, se face de către cetățeni simpli, dintre alegătorii voluntari, sub egida reprezentanților oficiali ai biroului de vot). Am fost surprins de responsabilitatea și onestitatea cetățenilor...

COLECTAREA IMPOZITELOR: Nimic nu este perfect. Dar ferească sfântul, în Franța, să nu plătești impozitele la timp sau să trișezi! Dacă ajungi pe mâna unui controlor fiscal și el îți găsește vreo neregulă (venituri dosite, fraude etc.), rămâi în pielea goală și mai faci și pușcărie. Se poate discuta legea și suma impozitului. Dar astea sunt discuții de alt nivel și se duc în modul cel mai democratic, cu dezbateri publice, uneori mișcări sociale importante...

POLITICILE CULTURALE: Franța insistă mult pe noțiunea de „excepție culturală” subvenționând masiv sau adoptând politici specifice în mai toate domeniile culturale. TVA-ul la cărți, spre exemplu este de doar 5,5%. Drept urmare, valoarea adăugată a produselor culturale contribuie cu 3,2% la PIB (2011), iar industriile asociate generează circa 670.000 de locuri de muncă.

Foto: Shutterstock